

I. A SZAK KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

A Csongrádi Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolán az 1982/83-as tanévben kezdődött levelező tagozaton a felsőfokú óvóképzés Somogy, Tolna, Baranya és Zala megye óvodai szakemberigényének kielégítésére, amelyet a Dunántúl akkor egyedülként működő óvóképző intézete (Sopron) nem tudott teljesíteni kellő számban. 1984-ben a szekszárdi kihelyezett tagozat vette át az óvónők képzését, de ez a változás a megközelítési nehézségek miatt kedvezőtlenül érintette a somogyi és a zalai hallgatókat. Így a következő szeptembertől újra indult a kaposvári felsőfokú óvóképzés. Az 1980-as évek közepére a pedagógusképző intézmények profilszélesítő elgondolásai között szerepelt a kisgyermek- és kisiskoláskorra való felkészítés közelítése. Ekkor indult az ország egyes tanítóképző főiskoláin a nappali tagozatos óvónők képzés. Ebben a fejlesztő munkában *Schablauerné dr. Kertész Katalin, dr. Bóra Ferenc, dr. Lukács József és dr. Látos Dezső* vettek részt. A szakmai tárgyakat a város egyes óvodáinak kiváló felkészültségű óvónői oktatták.

A levelező felsőfokú óvóképzésben szerzett szakmai tapasztalatok alapján az 1987/88-as tanévben főiskolánk egy tanulócsoporthoz hároméves képzési idejű, főiskolai szintű óvodapedagógus-képzést indított, megelőzve az óvóképzés általános főiskolai szintre emelését.

A főiskolai képzési programot – az óvóképzés korábbi tantervének, jó hagyományainak, az egyes intézmények segítségének felhasználásával – helyileg alakította ki a főiskolai oktatók testülete.

Törekedtünk a tanítóképzéssel való célszerű integrációra: a társadalomtudományi, nyelv- és művelődéstudományi, idegennyelvi képzés kezdettől együtt zajlott. A pedagógiai és pszichológiai tantárgyakban is a személyi feltételektől függően törekedtünk az együtt tanításra, s csak az életkornak megfelelő ismeretek elsajátítása történt külön szemináriumon vagy előadás keretében. Az óvodapedagógiai szaktárgyakat (báb, játékpedagógia, tantárgy-pedagógiák) külön tanítottuk a szakon. Felhasználtuk a főiskolánkon folyó oligofrénpedagógiai szakkollégium tapasztalatait is: gyógypedagógiai alapismereteket az első évtől kezdve oktattunk, megelőzve ezzel a differenciáló pedagógia hivatalos bevezetését az óvóképzés tantervébe.

A főiskolai rangra emelkedéssel egy időben a levelező képzést megszüntettük: 1989-től egészen az 1993-as Felsőoktatási Törvény megjelenéséig csak nappali tagozaton folytattunk óvodapedagógus-képzést.

Megfelelő infrastruktúrát jelentett főiskolánk gazdag könyvtárája és technikai felszereltsége. A gyakorlati képzés magas színvonalú megoldását a városi tanács, majd az önkormányzat által rendelkezésünkre bocsátott óvodák, illetve óvodai csoportok tették lehetővé

szerződéses viszonyban. A feladatra vállalkozó óvónők a főiskolán kidolgozott gyakorlati képzési útmutató segítségével végezték munkájukat, rendszeres műhelymunkát folytattak a hallgatókkal végzett gyakorlati képzés támogatására.

Folyamatos belső fejlesztéssel kialakítottuk a szak oktatói hátterét, törekedve arra, hogy a szakmai tárgyakat óvónői képesítéssel (is) rendelkező kollégák tanítsák.

II. AZ 1993-AS KÖZOKTATÁSI TÖRVÉNY UTÁN

Megnövekedett a kereslet a szak iránt. A pályán dolgozó nagyszámú képesítés nélküli diplomához segítése érdekében 1994. február 1-jétől esti tagozaton is elindítottuk a képzést, kizárólag olyan óvónőként dolgozók részére, akik óvónői szakközépiskolában érettségiztek. Az oktatás a részükre készített képzési program szerint folyt minden csütörtök déltől szombat délig.

A nappali tagozaton a felvételizők magas száma miatt két hallgatói csoportban történt a képzés 1993–96 között. Kísérleti jelleggel 1997–2001-ben négyéves, óvodapedagógus–tanító kétszakos képzés zajlott, amelyben 25 fő vett részt.

Külső igényekre indítottuk el az óvodapedagógusi kiegészítő képzést tanítói diplomások részére 1992. szeptemberében, ami növelte az elhelyezkedési esélyeket.

1995. szeptemberétől ismét meghirdettük a levelező képzést az óvodapedagógusi szakon. Az érdeklődés magas száma miatt az évfolyamon két csoportot szerveztünk: Kaposváron és pécsi kihelyezett képzési központban oktatjuk a hallgatókat. Közös képzési programmal, a képesítési feltételek és követelmények maximális figyelembevételével folyik a munka a diplomák egyenrangúsága érdekében.

1996 őszétől a szakmai továbbképzés új formáját kezdtük el. A felsőfokú óvóképzőt végzetek részére két féléves óvodapedagógusi képzést szerveztünk, amely az alapidplomával együtt érvényes betétlap megszerzését tette lehetővé. E képzési formából is két csoportunk működött: Egy Kaposváron és egy Pécsen.

Sikeres a gyakorló óvodapedagógusok körében a szakvizsgát is adó fejlesztési szakirányú továbbképzési szakunk.

III. A SZAK JELLEMZŐI

1. Általános célkitűzésünk...

... a 158/1994. (XI. 17.) Kormányrendeletnek és a bolognai folyamatnak megfelelő. 2005. nyarán sikeresen akkreditáltattuk a BsC típusú alapképzési programunkat, amellyel 2006. szeptemberében kezdtünk el dolgozni.

2. A szak struktúrája

A hallgatói összlétszám: kb. 300 fő nappali és levelező, valamint továbbképzésben részt vevő hallgató.

Oktatói létszám: 40 oktató tanít a szak tagozatain. A főiskola valamennyi tanszékéről 1–4 fő vesz részt a különböző stúdiumok tanításában. A levelező oktatásban szervezési okok miatt

külső oktató is dolgozik, megbízásos formában, a pécsi kihelyezett képzésünkben. Valamennyien szakirányú felkészültséggel rendelkeznek tantárgyuk oktatásához.

A gyakorlati képzés a tantervnek és az útmutatónak megfelelő formában történik: a nappali tagozatos hallgatókat a kar saját fenntartású gyakorlóóvodájában segítik a sokéves tapasztalattal rendelkező óvónők. A levelező hallgatók pedig külső óvodákban szerzik meg a szükséges gyakorlatot.

Az 1998-as kiváló minősítésű akkreditációt követően megalakult az önálló Óvodapedagógia Tanszék, amely a szak „gazda-tanszékeként” működött a 2006. évi átszervezésig.

3. A szak jelentősége a főiskola életében

Megítélésem szerint az elmúlt 20 év alatt az óvóképzés meggyökeresedett a főiskolán. Az oktatómunkában kölcsönösen táplálkozik egymásból a tanítói és az óvodapedagógusi szak. A főiskola súlya és jelentősége pedig tovább mélyült és szélesedett a szak által a régió pedagógusképzésében, továbbképzésében.

A pálya sajátosan női jellegéből adódóan, s a közoktatás változásainak kedvező alakulását remélve úgy vélem, kialakult hallgatói létszámunk a jövőben hosszú távon megtartható anélkül, hogy diplomás munkanélkülieket képeznénk tömegével.

Hallgatóink eredményesen vesznek részt az azonos képzésű főiskolák szakmai, sport, kulturális rendezvényein: ének–zene foglalkozási versenyen, országos népdaléneklési versenyen, kamarazenei találkozón, Országos Tudományos Diákköri Találkozón, alapítványi pályázaton.

Oktatóink rendszeresen kapnak meghívásokat, és eredményesen vesznek részt országos konferenciákon, tanácskozásokon, dolgoznak szakmai műhelyekben. Somogy, Zala, Baranya megye Pedagógiai Intézetei rendszeres előadásokat kérnek tőlük a gyakorló pedagógusok továbbképzésén.

4. A szak alkotó műhely jellegéről

Sajátos munkakörülményünk a „tanszékek közötti” állapot, illetve a fő szakmai stúdiumok folytán a Pedagógiai és Felnőttképzési Tanszékkel való „együttélés”. A tanszékekkel kölcsönös az együttműködés: több év óta az óvodapedagógus kollégák is részt vesznek a tanítói szak oktatásában és a különböző tanítói rendezvényeken.

Szakunkon saját műhelymunka is folyik. Minden oktató tanul, képezi magát, folyamatosan ápolja külső szakmai kapcsolatait, illetve tudományos kutatómunkájuknak a szakon tanított stúdiumokra is van kihatása. Helyi tanterveinket, képzési programjainkat közös munkával készítjük el.

A hallgatók gyakorlati képzésének fejlesztésére rendszeresen működtetjük a szakvezetők, tantárgypedagógusok és az ún. elméleti tárgyak oktatóinak közös műhelyét. Itt tapasztalatszerésekre, vitákra, előadásokra kerül sor, illetve alkalmanként más főiskolára – Sopron, Szarvas, Szekszárd, Hajdúböszörmény – szervezünk látogatást.

1999-ben sikeresen vettünk részt a Phare-pályázaton, amelynek eredményeként a szaktárgyak tartalma dúsult, illetve bevezetésre került a Multikulturális nevelés c. stúdium.

A 2000/2001-es tanévtől a hátrányos helyzetű, elsősorban cigány/roma gyermekek integrált

nevelésének elősegítése a szakmai képzés kiemelt feladata. A gyakorlat megismerésére kapcsolatot tartunk a Szentjakabi Óvodával, valamint a baranyai Alsószentmárton beás-magyar kétnyelvű óvodájával.

Akkreditált továbbképzéseink:

- szakvizsgát adó 4 féléves óvodapedagógusi,
- óvodapedagógusi fejlesztő szakirányú (5 féléves),
- a szociális kompetencia fejlesztése (30 órás).

5. Hazai szakmai kapcsolatok

Szakmai elismertségünk egyik fontos mutatója, hogy az óvóképző főiskolákon számon tartanak bennünket. A képzésvezető évente vesz részt a társintézmények záróvizsgálán az elnöki feladatok ellátásában.

A Budapesti Tanítóképző Főiskola óvodapedagógus szaka gyakorlati képzési útmutatóját lektoráltuk 1996-ban. Meghirdetett rendezvényeinkre szívesen jönnek szakmabeliek a többi intézményből előadást tartani, tapasztalatot cserélni.

Egy oktató tagja az MTA PAB-nak, egy a Drámapedagógiai Társaságnak, többen az Óvó- és Tanítói Egyesületnek

A tapasztalatcserére főiskolánkra érkező külföldi pedagógiai főiskolások évente eltöltenek 3–4 napot hallgatóink óráin, rendezvényein és a gyakorlóóvodában. Szakdolgozataikhoz szívesen merítenek ismereteket a mi óvodai nevelésünkből.

Az Óvó- és Tanítói Egyesület Óvodapedagógus Gyakorlati Képzési Tagozatát a kaposvári képzésvezető irányítja.

Az ELTE Budapesti Tanító- és Óvóképző Főiskola vezetésével működő HEFOP 3.3.1. pályázat konzorciumában az óvodapedagógus gyakorlati képzési programot mi dolgoztuk ki.

6. Az óvodapedagógus szak jövője

A szakon tanulók a 3–7 éves korosztály személyiségfejlesztésére készülnek fel a főiskolai évek alatt. Az óvodapedagógus szakember elméletileg megalapozott ismeretek, készségek birtokában alkalmas az óvodai nevelés feladatainak ellátására (az 1993. évi LXXIX. sz. közoktatási törvény 17.§ (1) a pontja alapján). Családpedagógusként segítheti a családi nevelést, elláthat a pedagógiai szakszolgálatnál, nevelési tanácsadóban kompetenciájából adódó feladatokat. Speciális ismeretek birtokában környezetvédelmi feladatok, erdei óvodai programok, gyógytestnevelés – gyerektorta, kézműves szakkörök vezetését is végezheti.

Az óvodapedagógus létszám megtartása indokolt annak ellenére, hogy a demográfiai hullámvölgy érinti az óvodai nevelést. Közismert, hogy növekszik a sajátos nevelési igényű gyermekek száma. Az átalakuló értékrendszerű családok egyre több funkció-, ill. működési zavarral küzdenek, a gyermeknevelés feladatai mind jobban a nevelőintézményekre tevődnek át. Növekszik a nemzeti és az etnikai kisebbségi, valamint a magatartási problémákkal küzdő, különböző eredőjű hátrányokkal élő gyermekek száma.

E jelenségek régiónkra hatványozottan érvényesek. Zala, Somogy, Baranya megye zömmel aprófalvas településekből áll, egyre szűkülő munkalehetőséggel, nehéz életfeltételekkel. A

nemzeti, etnikai kisebbség létszáma 15–20%-ra becsült, szaporodik a halmozottan hátrányos helyzetűek száma.

Főiskolánk óvodapedagógus szaka mindig kész volt a jelentkező problémák megoldásának segítésére. A hallgatók felkészítése a speciális feladatokra kiemelt szempont a képzés tartalmi korszerűsítése, megújítása terén. Az alap- és a pedagógus posztgraduális képzésben törekszünk a gyakorlati, a közoktatásban jelentkező igényeket minél gyorsabban és jó minőségben kielégíteni. A differenciáló pedagógiai, inklúzív, integráló pedagógiai, családpedagógiai, gyógytestnevelő, multikulturális nevelési, mentálhigiénés ismeretek iránt mindig jelentős volt az érdeklődés. A pedagógiai pluralizmus terjedésében országos és regionális vonatkozásban is élesztő szerepet töltünk be ma is.

Mindezeknek köszönhetően a szak iránti kereslet évről évre a három-négyszeres hallgatói jelentkezésben mutatkozik meg a nappali tagozaton.

Sikereink, a képzés tagadhatatlan eredményei mellett megoldásra váró problémáink is vannak. A társadalom folyamatos átalakulási folyamatai nálunk is lecsapódnak. Keresettségünk a fiatalok körében jó, de a végzettek elhelyezkedése a szakmában egyre nehezebb. Többségük azonban a pedagóguspályán maradván igyekszik új, más képzettséget szerezni, s megőrizni az itt szerzett szaktudását.

Tapasztalatunk szerint a szakra jelentkezők egyre kisebb számban kerülnek ki az érettségizők felső szintjéből, s egyre több dolgunk van a viselkedéskultúrával, a motiválatlansággal, az alacsony szintű jövőképpel.

A felsőoktatás gyorsuló változásaival nem könnyű lépést tartani. Az erősödő versenyhelyzetben a kétségkívül fontos minősítettségi mutatókat egyre nehezebb teljesíteni és megtartani. Szükségét látjuk a túlhaladott, korszerűtlen, konzervatív elemek megváltoztatásának, de a jelen gazdasági viszonyaink között aggódunk az óvodapedagógus szakma gyakorlatorientáltságának, gyermekközpontú képzési filozófiájának megőrzési esélyei miatt.

A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Karának több évtizedes hagyományokkal bíró tanító és óvodapedagógus szaka az elért eredményekre építve dolgozik képzései megújításán, fejlesztésén, s törekszik a társadalmi és közoktatási kihívásokra működőképes válaszokat adni.